

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATT

Kan barn forstå slikt?

KOMMUNE-
REFORM

Christian Holstad Lilleng

Som lærer får man mange rare spørsmål. På enkelte spørsmål må jeg gi rare svar. For hva skal jeg svare når elevene spør hva som blir utfallet av kommunereform-folkeavstemningen på Nordre Sunnmøre en tid tilbake? Hva skal jeg svare når Sandøy, Haram, Skodje, Ørskog, Sula, Ålesund, Stordal og Norddal har spurt om åtte forskjellige ting i samme sak?

Når elevene spør; «Sa absolutt alle kommunene nei til Ålesund?», så kan jeg ikke si verken ja eller nei, rett og slett fordi to av kommunene ikke hadde noe nei-alternativ. Skal jeg da nyte innpå at jeg tror det er fordi politikerne i Skodje og Ørskog ikke ønsker å få et nei av sine innbyggere og derfor er for feige til å stille et enkelt ja/nei-spørsmål?

Når elevene spør om Norddal vil slå seg sammen med dem i Stordal og vil at jeg skal forklare hvorfor 38 prosent av Norddalsinnbyggerne stemmer blankt – hva svarer jeg da? Skal jeg forklare at også her er det av ren feighet at disse 38 prosenten ikke hadde noe alternativ for dem, fordi Norddal-politikerne ikke vil høre at

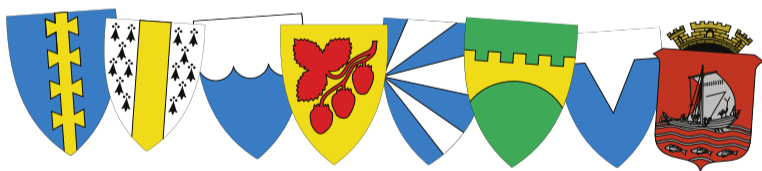
bygdefolket på sørsiden av fjorden vil bort fra Valldal-ingen og over til Stranda?

Er det feil av meg å sammenlikne alternativet «Ja til sammenslåing med Sandøy om Nordøyveien kommer» i Haram med at en liten gutt spør ei lita jente: «Om du får is av meg, kan du bli vennen min da?» Burde jeg kanskje ha sagt at dette grenser til korrupsjon å underforstått love at «dersom dere stemmer på Sandøy i stedet for noe annet så får dere Nordøyveien» – en lovnad som faktisk ligger godt over 500 km unna Harampolitikernes mandat?

Og hvor mye skal jeg si om at statistisk sett er det såvidt ti prosent av Harams befolkning som ønsker at Haram skal fortsette som egen kommune, siden det var kun 36,8 prosent av de stemmeberettigede som stemte totalt sett og kun rundt en tredjedel av disse igjen som vil ha grensene som de er?

Nei, kommunepolitikere på Nordre Sunnmøre; dette var slett arbeid! Jeg tror jeg klarte å forklare dette slik at elevene ikke mistet helt troen på dere folkevalgte, men herlighet som jeg måtte fossro på deres vegne ut gjennom hele Storfjorden og langt forbi både Alnes og Ona fyr!

Christian Holstad Lilleng,
samfunnsfagslærer
christianholstadlilleng@yahoo.com

På min jord

ET MINNE

Eva Lind Karlsen

Være gjest. Trå forsiktig. Kunne kastes ut. Gjette tanker, føle følelser. Usikker, ikke krangle, beholde lokket på, sitte på nåler, ikke vite. Hva om jeg kastes ut.

Være vert. Være trygg i sitt eget, i det kjente, i vissheten om at her er alt mitt – selv om avdragene til banken skal betales. I denne lille sirkelen, i dette lille møtet, i dette landet, ser verten gjestens duknakkede angst, de skjelvende hendene og redselen for ikke å bruke kaffemaskinen riktig. Makten som følger dette. Den skjelvende mannen

foran kaffemaskinen i kantinen – etter at alle har gått hjem. Det er varm sommer og kantinen på den store fabrikken skal vaskes. Hun som vasker, er en ung kvinne som ser. Hun ser han som gjør det galt når han skal ta kaffe i koppen fordi han ikke kjenner til slike kaffemaskiner der han kommer fra. Vaktmesteren i overall, han som eier dette landet, han som blir fra seg av sinne, han er også i kantinen og han ser, han også. Han skjelver i overallen av et plutselig raseri og slår gjesten i ansiktet. Blodet renner. Hun som vasker gulvene ser det. Hun ser det. Vår jord. Vår jord.

Eva Lind Karlsen,
pensjonist, Oslo
evalindkarlsen@gmail.com

Hva med litt *realisme*, Hessen?ENERGI
OG KLIMA

Odd Handegård

Dag O. Hessen klager i Klassekampen 26. mai over regjeringens utlysning av nye oljeblokker i Barentshavet. Vel og bra. Men holder det å gjenta og gjenta de samme argumentene, når det både på Stortinget og blant folk flest er et kompakt og permanent flertall for at utvinningen på norsk sokkel skal fortsette – med forbehold om at Lofoten, Vesterålen og Senja kanskje kan berges?

Miljøorganisasjonene og partier som Miljøpartiet de Grønne (der Hessen er medlem), SV og Venstre har følgende problem: De har egentlig gitt opp å få gjennomslag for forslaget om en sterkt redusert oljeutvinning på norsk sokkel. Som erstatning for sitt primære mål i klimapolitikken, har de derfor diktet opp noen sekundære mål og tiltak som er helt uten betydning for det globale klimaet: Elektrifisering av sokkelen, el-bilsatsing, sanering av oljefyrer, noen vindmøller og CO₂-avgifter på drivstoff til kystflåten (men fritak for

CO₂-avgift på trålerne som slipper ut fire ganger så mye CO₂ per kilo fisk som kystflåten) og så videre, altså symbolpolitikk uten klimavirkning. Og mest tvilsom er naturligvis utbyggingen av eksportkabler for kraft til EU. De tre–fire planlagte nye kablene skal eksportere den strømmen vi så sår trenger selv.

Norges årlige, gjennomsnittlige overskudd av fornybar energi er på bare 4–5 TWh, og vi får (kanskje) 3 TWh ekstra når Fosen er bygd ut. Dette, sammen med effekten av en del energieffektivisering, skal fjerne minst 90 prosent av de om lag 70 TWh fossil energi som nå brukes i Fastlands-Norge. Vi mangler derfor om lag 50 TWh grønn kraft om dette skal la seg gjøre. Men regjeringen har altså samtidig vedtatt at vi skal bygge nye eksportkabler (med støtte fra klimapartiene), som gir en total eksportkapasitet på halvparten av norsk vannkraftproduksjon. Forstå regnestykket de som kan.

Selv om rasjonaliteten mangler, må regjeringens løsning bli slik: Den planlagte eksporten av fornybar kraft fra Norge, må enten kompenseres av import av

fossil energi fra EU slik at energimiksen blir nesten like brun i Norge som i EU. Alternativt kan det bygges et sammenhengende belte (20 Fosen-anlegg og 6000 vindmøller) med ulønnsom og ustabil vindkraft på strekningen Hvaler – Kristiansand – Ålesund.

Det er merkelig at MDG, Hessen og likesinnede ikke innser at regjeringens energipolitikk har helt andre formål enn hensynet til klimaret. Regjeringens politikk tar sikte på å integrere norsk fornybar energi i EUs energiforvaltning Milliardinvesteringene skal belastes norske forbrukere og næringsliv, via grønne sertifikater, økte strømpriser, økt nettleie og dyre, meningsløse nye strømlere i alle norske hus og hytter. Det som ble oppnådd da hjemfallsretten ble berget for ti år siden, er nå i ferd med å bli administrert bort. Det blir litt trasig om MDG/SV/Venstres klimapolitiske misforståelser skal bidra til å rasere det som kunne ha vært en forstandig nasjonal energipolitikk.

Odd Handegård,
Tromsø
post@valeforlag.no

Serøs teori

ØKONOMISK
TEORI

Ingrid Kvangraven

Jørgen Sandemose gikk i Klassekampen 30. mai til angrep på artikkelen min om Anwar Shaikhs nye bok (25. mai) og stemplet Shaikhs teori som useriøs. Det er tydelig at Sandemose ikke har lest Shaikhs bok, og at han har misforstått noen sentrale poenger. Jeg vil derfor gjerne bidra med noen viktige korreksjoner.

For det første er det riktig som Sandemose sier: Arbeidsverditeori er fundamentet for å forstå kapitalistenes tilegnelse av arbeider-skapte produkter både hos de klassiske økonomene og hos Marx. Dette er imidlertid også tilfelle i Shaikhs rammeverk, noe Sandemose ville vært klar over om han hadde lest boka. Jeg tviler imidlertid ikke på at Shaikh og Sandemose har forskjellige meninger om hva som er den riktige arbeidsverditeorien – men dette er en kompleks debatt som heller bør tas dem imellom.

For det andre påstår Sandemose, merkelig nok, at Shaikh ikke bryter med kjernen av nyklassisk teori. I nyklassisk økonomi er fokus på at man kun har likevektsprofitt i en økonomi, noe som kan minne om Shaikhs idé om at profittraten på nye

investeringer utjevnes og faller. Men både definisjonen av profitt og kreftene som driver profittraten er svært forskjellige.

I nyklassisk økonomi er profittraten normal og i likevekt, og bedrifter maksimerer profitt gitt en viss teknologi. Profittraten er lik på tvers av bedrifter og sektorer, på grunn av antakelsen om perfekt konkurranse. Kapitalen søker seg dit det er profitt å hente, inntil all ekstraordinær profitt er konkurrert bort. Innenfor dette rammeverket kan ikke gjentakende kriser forklares.

I Shaikhs teori er kreftene som styrer profittraten aggressiv og turbulent konkurranse. Det finnes både vinnere og tapere, og profittraten er aldri lik på tvers av sektorer og bedrifter. Men det er ikke det at profittraten er forskjellig som i seg selv fører til gjentakende kriser, slik Sandemose hevder, men det at profittraten på nye investeringer på tvers av sektorer over tid utjevner seg og faller. Syklusene med opp- og nedgangstider som følger fra Shaikhs teori kan observeres empirisk, noe han også illustrerer i boka.

Et annet viktig brytningspunkt er at i en standard

nyklassisk modell får kapital (K) og arbeidskraft (L) begge marginalproduktet av egen innsats, altså er klassekonflikt fraværende. For Shaikh er imidlertid klassekamp sentralt, da kapitalister tilegner seg profitt nettopp gjennom merverdi som går på bekostning av arbeiderne.

Til tross for eventuelle uenigheter ser jeg på Sandemose som en ressurs i kampen for et bredere

økonomifag hvor et mangfold av teorier undervises i og debatteres. Det er sjelden mainstream-økonomer svarer på kritikk av faget sitt eller forholder seg til alternativer. Isteden kjempes det opphete debatter heterodokse imellom om hvordan man best kan forklare virkeligheten.

Nettverket Rethinking Economics Norge arbeider for å fornye og berike dagens snevre og lukkede økonomifag, noe som debatter som denne kan bidra til. Gjennom debatt kan samfunnsvitenskapen drives fremover. Jeg ønsker også mainstream-økonome- ne velkommen inn i debatten!

Ingrid H. Kvangraven,
doktorgradsstudent i økonomi
ved The New School
ingridhk@gmail.com

